

Läroplan för förskoleundervisningen i Helsingfors

2011

**Helsingfors stad
Socialverket
Utbildningsverket**

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
I UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN I HELSINGFORS	4
1. Mål och principer för förskoleundervisningen.....	4
2. Synen på barnet och inläringen	5
2.1 Sexåringen.....	5
2.2 Sexåringen som elev.....	6
3. Inlärmingsmiljön	6
3.1 Inlärmingsmiljöns betydelse i förskoleundervisningen	7
3.2 Barnets och den vuxnas roll	7
4. Inlärningsmetoder och arbetssätt.....	8
4.1. Integrerad undervisning	8
4.2. Arbetssätt.....	8
4.2.1 Leken.....	9
5. Kulturell mångfald i förskoleundervisningen.....	9
6. Inlärningsplan för barnets förskoleundervisning.....	10
7. Utvärdering.....	10
7.1 Utvärdering av barnet i förskoleundervisningen.....	10
7.2 Barnets självutvärdering.....	11
7.3 Utvärdering av verksamhetens innehåll	11
7.4 Intyg över deltagande.....	11
II CENTRALA MÅL OCH INNEHÅLL FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN	11
1. Språk och kommunikation	12
1.1 Stöd för modersmålet och den egna kulturen.....	13
1.2 Svenska som andra språk.....	13
2. Matematik.....	14
3. Etik och livsåskådning	15
4. Miljö- och naturkunskap.....	18
5. Hälsa	19
6. Fysisk och motorisk utveckling	19
7. Konst och kultur.....	20
8. Förskoleundervisning som baserar sig på alternativ pedagogik	22
III SAMARBETE OCH ELEVVÅRD	22
1. Samarbete med hemmet	22
2. Samarbete med den grundläggande utbildningen	23
3. Elevvården i förskoleundervisningen	24
4. Främjandet av tryggheten.....	25
5. Sekretess och utlämnande av uppgifter.....	26
IV STÖD FÖR UPPVÄXT OCH INLÄRNING OCH STÖDFORMERNA I FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN	27

1. Allmänt stöd.....	27
2. Intensifierat stöd	28
2.1. Pedagogisk bedömning.....	29
3. Särskilt stöd.....	29
3.1. Pedagogisk utredning	30
3.2. Beslut om särskilt stöd	30
3.3. Förlängd läroplikt	30
3.4. Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas (IP)	31
3.5. Ordnandet av tolknings- och assistenttjänster	31
VI ATT GÖRA UPP LÄROPLANEN OCH UTVÄRDERA DESS GENOMFÖRANDE	32

FÖRORD

Läroplanen för förskoleundervisningen i Helsingfors grundar sig på lagstiftningen angående förskoleundervisning (riksdagen 24.6.2010, nr 642) och grunderna för förskoleundervisningens läroplan utfärdade av Utbildningsstyrelsen (2.12.2010). Förskoleundervisning ges ett år innan läroplikten inleds och lyder under lagen om grundläggande utbildning. Då förskoleundervisningen ges i daghem tillämpas lagen om barndagvård. I Helsingfors arrangeras förskoleundervisning både i daghem och i skolor.

Förskoleundervisningen är målmedveten fostran och undervisning som är nära anknuten till både småbarnsfostran och grundläggande utbildning.

Uppgiften för Helsingfors förskoleundervisning finns uttalad i verksamhetsidén för förskoleundervisningen. Verksamhetsidén formulerades utifrån de riksomfattande grunderna för förskoleundervisningen utfärdade av Utbildningsstyrelsen. Dessutom har man beaktat de värden som stadsstyrelsen godkänt och stadens allmänna strategier, tillämpade på verksamhet och praxis inom förskoleundervisningen.

De enskilda enheternas läroplaner för förskoleundervisningen utarbetas utgående från Helsingfors kommunala läroplan för förskoleundervisningen. I de enskilda enheternas läroplaner beskrivs mer detaljerat de praktiska verksamhetsprinciper samt eventuella prioriteringar i förskoleundervisningen som styr fostran och undervisning i en enhet.

I UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN I HELSINGFORS

Småbarnsfostran, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen bildar en med tanke på fostran och pedagogik enhetlig helhet för barnet. Förskoleundervisningen ges och utvecklas i samarbete mellan olika parter så att man kan erbjuda alla Helsingforsbarn en jämbördig och kvalitativt högtstående fostran och utbildning. En bra förskoleundervisning förebygger för sin del marginalisering.

I förskoleundervisningen tas hänsyn till allas möjlighet till inläring samt ett jämbördigt och likvärdigt bemötande som baseras på grundläggande värden i samhället och internationella avtal.

1. Mål och principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen bygger på den fostran som barnet fått i hemmet. I samarbete med hemmen stöds barnens utveckling mot en sund och balanserad självkänsla. Målet är att stärka inlärningsfärdigheterna samt iaktta och förebygga inlärningssvårigheter.

Inom förskoleundervisningen skapas grunden för livslångt lärande. Det är viktigt att stöda utvecklingen av barnets inlärningsfärdigheter, livskompetens och samarbetsfärdigheter. Barnet känner glädje över att vara aktivt och lära sig och dess positiva jagbild stärks. Den vuxna stödjer barnet då det växer till en ansvarsfull gruppmedlem och ger handledning för ett gott uppförande. Målet är att ge stoff för utvecklingen av känslor och tänkandet samt för förmågan att ta hänsyn till andra.

Inom förskoleundervisningen ska verksamheten vara mångsidig, utmanande och utgå från vardagssituationer. Utgångspunkten är barnets intressen, utvecklingsnivå och tidigare inlärningshistoria. Inom förskoleundervisningen skapas en grund för utveckling av en god arbetsförmåga och goda arbetsmetoder.

Helsingfors är mångsidigt vad gäller miljö, historia och befolkning. Här möter barnet på ett naturligt sätt olika kulturer. Målet är att barnet lär sig att godkänna olikhet och att se det som något som berikar livet. För att stärka barnets kulturella identitet är det viktigt att barnet får lära känna det mångsidiga kulturutbudet i staden och röra sig där. Barnet lär sig uppfatta sitt eget hem och dess närmiljö som en del av stadsdelen och småningom som en del av staden.

Verksamhetsidén för förskoleundervisningen i Helsingfors

Förskoleundervisningens uppgift är att i samarbete med hemmen stödja Helsingforsbarnens individuella och samhälleliga utveckling, vilja och glädje över att lära sig och sunda självkänsla. Därutöver är uppgiften att ge en god grund för livslångt lärande.

2. Synen på barnet och inläringen

2.1 Sexåringen

Varje barns utveckling är unik och individuell. Ett sexårigt barn undersöker och leker på ett nyfiskt och aktivt sätt. Barnet leker och verkar gärna i grupp. Dess samarbetsfärdigheter utvecklas och förmågan att ta hänsyn till andras känslor växer. En uppfattning om att regler kan generaliseras och om att agera i grupp börjar växa fram.

En sexårings känslor skiftar. Ibland upplever sig barnet som stort, ibland som litet. Viktig för utvecklingen av barnets känsloliv är växelverkan med andra barn och vuxna samt den respons som barnet får genom sitt agerande i grupp. Det är också viktigt att barnet lär sig känna igen och uttrycka sina egna känslor.

Språket är ett redskap för tänkandet, uttryck och kommunikation och bidrar till grunden för inlärningsfärdigheterna. En sexåring funderar och undersöker gärna. Detta ger tillfällen till många givande diskussioner. Barnet ställer frågor och lär sig gestalta den omgivande världen med hjälp av språket. Det kan bättre än tidigare berätta om sitt eget arbete och delta i planeringen av verksamheten.

Ett sexårigt barn njuter också av att lära sig saker utantill – särskilt via lekar, rim, ramsor och sånger – och minns detaljer utan besvär. I att stöda barnets inlärningsfärdigheter är det viktigt att träna minnet samt öva det logiska tänkandet och basfärdigheterna för att dra slutsatser. Viktiga delområden i sexåringens inlärningsfärdigheter är också att uppfatta tid och plats och den egna kroppen samt att öva motoriken.

Ett sexårigt barn växer mycket och dess fysiska väsen förändras. Därför kan barnet ha ett allt starkare behov av att röra på sig. Barnet kan vara finmotoriskt klumpigare än tidigare. Barnet behöver fortsättningsvis tillräckligt med vila under dagen.

2.2 Sexåringen som elev

Att växa, utvecklas och lära sig är en process som varar genom människans hela liv. Barnet växer och utvecklas som en del av samhället och inläringen sker i växelverkan med den sociala, psykiska och fysiska omgivningen. Barnets erfarenheter och utveckling avspeglar den kulturella och sociala miljö där barnet lever och verkar. Att lära sig är meningsfullt för barnet då det är bundet till vardagssituationer.

Barnet bygger upp kunskap tillsammans med andra, som en del av en gemenskap. Barnet går igenom nya saker och bearbetar dem så att de lämpar sig för dess egen värld och eget tänkesätt. Inom inläringen betonas aktörers inbördes relationer, samarbetsfärdigheter och kommunikation. Tillsammans med andra kan barnet dela med sig av sin kunskap samt få socialt stöd och hjälp av varandra. Barnets naturliga sätt att lära sig stöds och olika inlärningsstilar beaktas i undervisningen.

Inläringen är en process där det centrala är barnets tänkande, aktivitet och erfarenheter. Att lära sig nya saker förutsätter att kunskaper och färdigheter knyts till det tidigare inlärd. Med hjälp av erfarenheter och tankar kring dessa lär sig barnet också nya begrepp. Inläringen är helhetsbetonad och omfattar även därtill hörande upplevelser och känslor. Lärandets glädje, uppmuntrande respons, positiva erfarenheter och ömsesidighet är viktiga för utvecklingen av en positiv jagbild.

3. Inlärmingsmiljön

Inlärmingsmiljön planeras med barngruppens och de enskilda barnens behov samt verksamhetens mål som utgångspunkt. De människor som verkar där samt kommunikationen och de sociala relationerna dem emellan är det centrala i inlärmingsmiljön. Av dessa faktorer och de vuxnas förhållningssätt till barnet föds en anda som påverkar uppväxten och inläringen.

De fysiska faktorerna i inlärmingsmiljön består av byggnader, gårdsplanen, näromgivningen samt övriga fysiska arrangemang. En bra inlärmingsmiljö är fysiskt och psykiskt trygg och säker.

De pedagogiska faktorerna i inlärmingsmiljön bestäms utgående från de vuxnas människo- och inlärmingsyn och från det sätt på vilket dessa syns via planering överförs i praktiska förhållningssätt. Inlärmingsmiljön utvärderas regelbundet. Den information som utvärderingen ger styr utvecklingen av inlärmingsmiljön.

Bild 1. Inlärmingsmiljön i förskoleundervisningen

3.1 Inlärningsmiljöns betydelse i förskoleundervisningen

Inlärningsmiljön har en framträdande betydelse för förskoleundervisningen. En bra inlärningsmiljö stödjer barnets utveckling på ett mångsidigt sätt, erbjuder möjligheter och utmaningar och beaktar olika inlärningsstilar. I en mångsidig inlärningsmiljö kan barnet använda olika sinnen vid inläringen.

Barnet ska ha utrymme att verka aktivt och initiativrikt. En öppen inlärningsmiljö stödjer och utmanar barnets självständiga tänkande samt uppmuntrar barnet att vara aktivt, undersöka och fundera. Lärarens handledning har en central betydelse för att inläringen ska vara mål- inriktad.

Gruppen är viktig. Då barnet fungerar tillsammans med andra vidgas dess förståelse genom diskussioner och överläggningar och det får respons på sin egen aktivitet. I gruppen övar barnet sig också i att hjälpa andra och ta ansvar. Inlärningsmiljön ska vara trygg och säker, uppmuntrande och stimulerande. En grupp som har en positiv och respekterande atmosfär skapar förutsättningar för att olikheter ska accepteras.

Då inlärningsmiljön planeras beaktas principerna för aktiv inläring, där inläringen sker genom vardagssysslor och lekar. Då inlärningsmiljön för förskoleundervisningen planeras och byggs upp ser man till att barnet har tillfälle till spontan lek.

En mångsidig inlärningsmiljö är också språkligt och visuellt stimulerande. Datateknik används som pedagogiskt redskap i förskoleundervisningen och är en naturlig del av verksamheten.

Barnets behov av såväl rörelse och aktivitet som vila och tystnad beaktas då inlärningsmiljön organiseras. Barnet behöver också tid och rum för att bara vara. I en lugn inlärningsmiljö kan barnet stanna upp för att beundra det som det har lärt sig och känna glädje över det som det redan kan.

En bra inlärningsmiljö är estetiskt tilltalande och ger barnet rum att själv vara aktivt och leka samt delta i utformningen av omgivningen. Barnet kan uppleva saker, vistas tillsammans med andra, vara aktivt och känna glädje över att kunna påverka.

3.2 Barnets och den vuxnas roll

Barnet ska få delta i och påverka planering, genomförande och utvärdering av inlärningsmiljön och verksamheten. Ansvar för planeringen och genomförandet är emellertid alltid lärarens.

För att kunna utvecklas och lära sig behöver barnet tillräckligt med stöd och handledning. Läraren ska känna till vilken nivå barnets kunskaper och färdigheter ligger på för att kunna stödja barnets uppväxt och utveckling mot nya mål samt handleda barnet att bli medvetet om vad det har lärt sig. Planeringen utgår från det som intresserar barnen. Läraren utvidgar detta och gör det mer mångfasetterat. Lärarens uppfattning om barnet och inläringen påverkar i hög grad barnets möjligheter till aktivitet och medverkan.

Det är viktigt att läraren ger utrymme för barnens och barngruppens egen aktivitet medan han eller hon samtidigt också är närvarande och till hands. Lärarens uppgift är att måna om inlärningsmiljöns atmosfär tillsammans med de övriga fostrarna. Den vuxna är med sina egna handlingar också en modell för barnet.

4. Inlärningsmetoder och arbetssätt

4.1. Integrerad undervisning

I förskoleundervisningen följs en integrerad läroplan. Vid planeringen använder läraren mångsidigt mål och innehåll i olika kunskapsgränar på ett sådant sätt att de tillsammans med de valda metoderna utgör en enhetlig helhet. I verksamheten behandlas innehållet i olika kunskapsgränar samtidigt. Dessa ska stå nära barnets värld för att barnet ska kunna uppfatta samband mellan olika funktioner. Då verksamheten planeras beaktas individens utveckling och möjlighet att gå vidare från det bekanta till det obekanta och från vardagserfarenheter till abstrakt tänkande.

I en integrerad läroplan utgör målen och innehållen i olika kunskapsgränar hjälp vid planeringen av lärarens arbete. Planering av inlärningsmiljöer, verksamhet och undervisning utgår från de uppställda målen och de linjedragningar som gjorts utgående från dem (se Bild 2).

I Helsingfors förskoleplan närmar man sig kunskapsgränarna via ämnesområden.

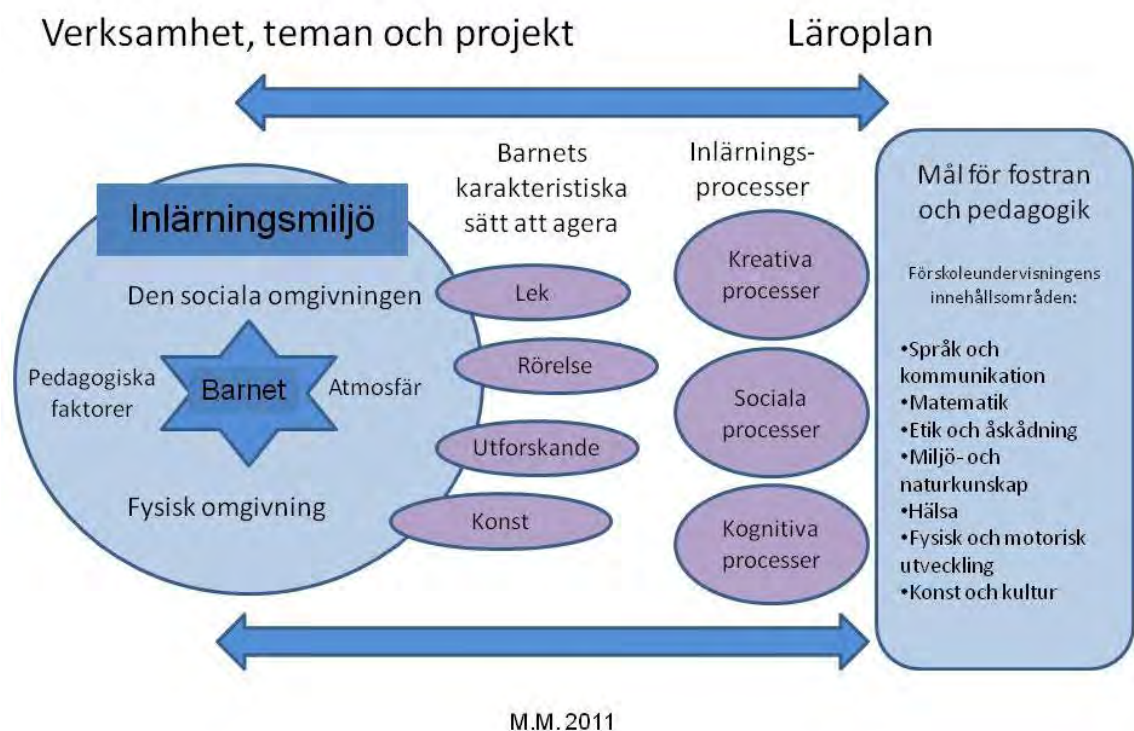

Bild 2. Integrerad undervisning

4.2. Arbetssätt

Arbetssätten är viktiga för vad och hur barnet lär sig. I förskoleundervisningen betonas barnets aktiva deltagande och växelverkan i grupp.

Vid val av arbetssätt beaktas barnets övergripande sätt att lära sig genom att leka, experimentera, undersöka och fråga – i växelverkan med andra barn och vuxna.

I sina vardagsaktiviteter tränar barnet olika färdigheter på ett naturligt sätt. Arbetsuppfostran genomförs som en del av vardagsaktiviteterna. Små arbetsuppgifter utvecklar barnets an-

svarskänsla, samarbetsfärdigheter och kreativitet. Barnet övar sig att inleda arbetet och att slutföra det.

Valet av arbetssätt och inlärningsmetoder utgår från barnet och barngruppen samt den syn på inläring som uttrycks i läroplanen. Barnets individualitet och särskilda behov beaktas. Aktiviteterna ska vara meningsfulla för barnet.

I förskoleundervisningen utnyttjas de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken erbjuder. Även mediemiljön, som är en del av barnens verklighet, beaktas vid planeringen av förskoleundervisningens innehåll och studiehelheter.

4.2.1 Leken

Leken är en upplevelse för barnet. Den är barnets mest naturliga verksamhet och dessutom viktig för utvecklingen av personligheten som helhet. I leken för barnet fram sina egna idéer och skapar tillsammans med andra barn en gruppupplevelse av dem. I leken gestaltar barnet världen, lär sig förstå olika situationer och känslor samt övar sina färdigheter att lösa problem som uppstår.

Barnets lek bygger på upplevelser som barnet får i sin omgivning och i sin kultur. Sålunda har de vuxnas verksamhet betydelse för förutsättningarna för barnets lek. I förskoleundervisningen ska barnet erbjudas möjligheter till mångsidiga lekar både inom- och utomhus. Då man planerar verksamheten ska man beakta möjligheten till lekar av olika slag och med olika innehåll. En sexåring leker gärna regel- och rollekar. Barnet ska fortfarande även ha möjlighet att leka långvariga fantasilekar. En bra lek miljö är alltid en bra inlärningsmiljö för barnet. Även i förskoleundervisningen är det viktigt att ge rum för barnets spontana aktivitet och lek.

5. Kulturell mångfald i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen i Helsingfors erbjuder barnen en bra möjlighet att växa till kulturell mångfald. Den kulturella bakgrund som barnen i förskoleundervisningsgruppen har erbjuder undervisningen ett naturligt sätt att närma sig livets mångfald.

De vuxna som arbetar inom förskoleundervisningen har en stor betydelse då det gäller att forma barnets kulturella identitet. Alla fostrare reflekterar sin egen kultur, dess värderingar och föremål för respekt. Det är viktigt för barnets identitet att saker som är en del av dess kultur respekteras. Gruppens kulturella mångfald beaktas dels då innehållen för aktiviteter planeras, dels i förfaringssätten.

Barn med annan språklig och kulturell bakgrund ska kunna studera svenska i naturlig växelverkan med svenskspråkiga barn och vuxna samt som handledd inläring. Om det är möjligt ska barnet också få höra och bli hörd på sitt eget modersmål. Det ökar barnets känsla av trygghet och främjar barnets utveckling och inläring.

Man strävar efter att informera familjer med invandrarbakgrund och mångkulturella familjer om förskoleundervisningen på familjernas eget modersmål och att trygga de nödvändiga tolktjänsterna.

6. Inlärningsplan för barnets förskoleundervisning

Inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp i samråd med vårdnadshavarna, barnet och läraren. Planen innehåller barnets individuella målsättningar för uppväxt och utveckling. Då en inlärningsplan för barnets förskoleundervisning görs upp beaktas barnets tidigare tillväxt- och inlärningshistoria.

Inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning utgår från barnets styrkor och de mål för uppväxt och utveckling som ställts upp tillsammans med vårdnadshavarna, samt från barnets intressen. Grunden för inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning utgörs av enhetens läroplan. I praktiken innebär detta att barnets individuella mål, behov och önskningar beaktas som en del av barngruppens verksamhet och planeringen av inlärningsmiljön samt, vid behov, ett tidigt ingripande i svårigheter som uppstår under barnets uppväxt och utveckling.

Övriga pedagogiska dokument som behövs för att organisera barnets förskoleundervisning bifogas inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

Inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp efter det att förskoleverksamheten inletts. Planen ska vara klar för alla barns del före slutet av november. Under förskoleåret återkommer man vid behov till planen och på våren i slutet av verksamhetsperioden förs en gemensam utvärderingsdiskussion om hur planen har realiserats. Barnet deltar enligt sina egna förutsättningar både då planen utarbetas och då den följs upp. Efter förskoleåret överförs med föräldrarnas tillåtelse de delar av planen som är nödvändiga för att trygga en lyckad övergång från förskoleundervisning till grundläggande utbildning.

Innan inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp får föräldrarna bekanta sig med den blankett som används. I Helsingfors uppgörs en individuell inlärningsplan för förskoleundervisning för varje barn.

7. Utvärdering

7.1 Utvärdering av barnet i förskoleundervisningen

Syftet med utvärderingen i förskoleundervisningen är att stödja barnets uppväxt och utveckling samt utvecklingen av en positiv jagbild. Utvärderingen bidrar också till att utveckla barnets inlärningsfärdigheter. Utvärderingen ska vara mångsidig. Den riktar sig på ett övergripande sätt mot de olika delområdena av barnets uppväxt, utveckling och inläring. Det är också viktigt att observera vad barnet kan göra tillsammans med andra och med hjälp av andra.

En viktig uppgift för läraren är att synliggöra elevens inläring och det faktum att inläring sker i livets alla situationer. Eftersom barnets uppväxt och utveckling är övergripande ska man vid utvärderingen beakta barnets utveckling, tidigare inlärningshistoria och aktuella livssituation. Föremål för observation och utvärdering är hela inlärningsprocessen och utvärderingen ska vara en naturlig del av den vardagliga verksamheten.

I förskoleundervisningen är utvärderingen av barnet helhetsbetonad och uppmuntrande och framhäver barnets starka sidor. Utvärderingen är verbal och baserar sig på barnets egna målsättningar.

I utvärderingen och uppställningen av nya mål deltar läraren och vårdnadshavarna samt barnet enligt sina egna förutsättningar. Målen skrivs in i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

7.2 Barnets självutvärdering

Självutvärderingen stärker barnets medvetenhet om den egna inläringen, främjar uppväxten och stärker barnets självkännet. För att barnets färdigheter i att utvärdera sig själv ska utvecklas ska man tala med barnet om utvecklingen och inläringen samt om hur dessa färdigheter har uppnåtts. Det är viktigt att även utvärdera barngruppens aktiviteter och utveckling tillsammans.

Pedagogisk dokumentation är ett naturligt medel för barnets självutvärdering i förskoleundervisningen. Med hjälp av dokumentationen kan barnet tillsammans med pedagogerna utvärdera verksamheten, sin egen inläring och inlärningsprocessen. Pedagogisk dokumentation är reflektiv verksamhet där barnets utvecklings- och inlärningshistoria ska synas.

Pedagogisk dokumentation kan förverkligas till exempel i form av en portfölj eller en pärm om barnets utveckling. De består av barnets egna arbeten, intervjuer med barnet, dokument om barnets uppväxt och utveckling som en vuxen samlat in samt övrigt material. Det är viktigt att barnet själv får delta aktivt i den pedagogiska dokumentationen.

Gemensamma utvärderingsdiskussioner mellan barnet, vårdnadshavarna och läraren är också en väsentlig del av den pedagogiska dokumentationen av barnet. I bästa fall ger dokumentationen en omfattande och mångsidig bild av barnets inläring och utveckling och bildar ett bra kontinuum då barnet flyttar från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen. Den pedagogiska dokumentationen är också ett samarbetsredskap som bidrar till att synliggöra förskoleundervisningen för barnets vårdnadshavare.

7.3 Utvärdering av verksamhetens innehåll

I utvärderingen av förskoleundervisningen spelar utvärderingen av verksamhetens innehåll en central roll. För att säkerställa en högklassig förskoleundervisning utvärderar hela arbetsgemenskapen i en reflektiv process hur man lyckats i den egna verksamheten och hur väl målen blivit uppfyllda.

Tonvikten i utvärderingen ligger i ständig utveckling av förskoleundervisningen både när det gäller förfaringssätt, innehåll och organisering av verksamheten. Pedagogisk dokumentation är ett viktigt arbetsredskap i utvärderingen och utvecklingen av verksamhetens innehåll.

7.4 Intyg över deltagande

Då förskoleåret är slut får barnet ett intyg över sitt deltagande i förskoleundervisningen. På intyget står barnets namn och vilken förskola han eller hon gått i. Man kan också beskriva vad verksamheten i förskolan bestått av.

II CENTRALA MÅL OCH INNEHÅLL FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Förskoleundervisningen planeras och genomförs enligt principerna för integrerad undervisning. Principen beskrivs i kapitel 4.1.

1. Språk och kommunikation

Språk- och kommunikationsfärdigheterna tränas naturligt i vardagens situationer och lekar. Ju bättre barnet behärskar sitt modersmål desto bättre utvecklas också förmågan att tänka. Då barnet lär sig språk och kommunikationsfärdigheter stärker det självkänslan och formar barnets kulturella identitet. Med hjälp av språket strukturerar barnet sin omgivning och bygger upp sin världsbild. I det tvåspråkiga och mångkulturella Helsingfors kan barnet se skriven finska och svenska och höra människor som talar olika språk i vardagliga situationer.

Sex år är en gynnsam ålder för att väcka det språkliga medvetandet, skapa basfärdigheter för att läsa och skriva och att träna uttryck, tal och artikulation. Barnet leds och uppmuntras att undersöka språkets betydelse, struktur och form enligt sina förutsättningar och sitt intresse. Den vuxnas modell som språkanvändare i olika kommunikationssituationer är viktig.

I en språkligt rik inlärningsmiljö finns böcker, spel och annat material lätt tillgängligt för barnet. Barnet behöver utrymme och tid att använda sin fantasi i lekar och olika aktiviteter. I Helsingfors finns det gott om möjligheter att lära känna miljöer där språket används på olika sätt och i olika avsikter, till exempel teatrar, olika evenemang, torg och fortskaffningsmedel.

Förskoleundervisning kan anordnas även på något annat språk än det egentliga språket för förskoleundervisningen, som är antingen svenska eller finska. Den vanligaste förskoleundervisning som anordnas på det här sättet är språkbadsundervisning på svenska. Förskoleundervisning som ges på undervisningsspråket för förskoleundervisningen och undervisningen på annat språk bildar en helhet. De språkliga målen kan variera utifrån gruppens sammansättning. Målet kan vara att väcka intresse för språket eller, i vidaste mening, ge förmåga att fungera i en tvåspråkig miljö och att, förutom på undervisningsspråket, lära sig också på ett annat språk. I språkbadsundervisningen ska man trygga utvecklingen av barnets eget modersmål i takt med jämnåriga.

Mål

Barnet uppmuntras till mångsidigt och kreativt uttryck och till att dela sina idéer med andra barn och vuxna.

Barnets kommunikationsfärdigheter utvecklas. Barnet tränas i att berätta om sina egna tankar och känslor och i att lyssna till andras tankar. Under gemensamma diskussioner övar sig barnet också att invänta sin egen tur och lär sig att fungera i vardagliga situationer.

Barnets språkliga medvetenhet utvecklas. Det lär sig att språkligt strukturera det iakttagna (tid och plats) och att berätta om det sedda, hörda och upplevda. Barnets ordförråd blir rikare och mångsidigare.

Ett intresse för att observera och undersöka språket väcks hos barnet. Barnet får erfarenheter av att det talade språket kan omvandlas till skrift, det skrivna till tal. Barnets intresse för att läsa och skriva stöds.

Barnet får en möjlighet att på ett mångsidigt sätt lära känna litteratur, lär sig lyssna till berättelser och koncentrera sig och leva sig in i det hörda. Målet är att barnet ska bli intresserat av litteratur och lära sig att behandla böcker med respekt.

Barnet tränar användning av olika informations- och kommunikationsmedel i naturliga vardagssituationer.

Centrala innehåll

Barnets kommunikationsfärdigheter utvecklas naturligt i vardagens aktiviteter. Det är viktigt att barnet får öva språkanvändning och uttryck i olika situationer.

Med hjälp av lek, sagotering, berättande och uttryck behandlar barnet det upplevda. Förutom konkreta ämnen diskuterar man också abstrakta ämnen som glädje, sorg och vänskap.

Språket åskådliggörs genom olika sinnen med hjälp av lekar, rim och ramsor samt genom att undersöka språket i barnets omgivning. Viktigt för utvecklingen av barnets språkliga medvetenhet är uppfattningen av ordens rytm, begynnelse- och slutljud samt ordens längd. Det är också av stor betydelse att träna det auditiva minnet samt att utveckla det logiska tänkandet, särskilt sinnet för kronologi. Att stärka dessa delområden bidrar till att förebygga läs- och skrivsvårigheter.

I förskoleundervisningen studerar man tillsammans olika berättelser, texter och litteratur. Under dagliga läs- och berättelsestunder har barnen möjlighet att koncentrera sig på och leva sig in i det som de hör. Det lästa behandlas på många olika sätt. Man återvänder till det lästa och diskuterar det tillsammans.

Då verksamheten planeras beaktar man informations- och kommunikationsmedel i barnets närmiljö och hur de används, t.ex. telefon, television, radio och dator.

1.1 Stöd för modersmålet och den egna kulturen

För ett barn med annan språklig och kulturell bakgrund är det viktigt att känna samhörighet både med familjen och med den finländska kulturen. Barnet behöver positiv feedback för att kunna vara stolt över sin identitet.

I utvecklingen av det egna modersmålet framhävs det språkliga uttrycket samt självförtroendet och modet att använda språket. Möjligheten att använda det egna språket i vardagssysslorna stärker den kulturella förmågan att använda språket, språkets ljud och intonation.

Sånger, dikter, ordspråk och levnadsvisdomar på modersmålet tränar språket och överför kulturtraditioner och historisk kunskap.

1.2 Svenska som andra språk

Då barnets modersmål är något annat än svenska eller finska bedöms barnets språkliga färdigheter innan inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp.

I samråd med vårdnadshavarna gör man upp målen för inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning samt en plan om hur utvecklingen av barnets eget modersmål och det svenska språket ska stödjas. Målet för förskoleundervisningens svenska som andra språkundervisning är att skapa en bra grund för barnet att under den grundläggande utbildningen nå så välfungerande kunskaper i svenska som möjligt på språkets alla delområden.

Det centrala innehållet i förskoleundervisningen ger barnen övning i språkanvändningens olika funktioner, gör dem hemmastadda i den finska och finlandssvenska kulturen och jämför den med andra kulturer. Denna undervisning och undervisningsprocesserna i barnets modersmål knyts samman med alla delområden i förskoleundervisningen. Målet är att barnet lär sig en grundläggande vardagsterminologi och kan använda språket naturligt i olika situationer. I takt med att barnet gör framsteg är målet att det lär sig att förstå och aktivt använda svenska samt övar svenska språkets strukturer.

2. Matematik

Matematiken utgör en naturlig del av barnets liv och förundran över matematik, upptäckter och inläring kan knytas till olika situationer. Matematiska färdigheter och ett matematiskt tänkande hjälper barnet att gestalta världen och gör många saker enklare att tillägna sig och minnas. Utvecklingen av matematisk verksamhet och matematiskt tänkande stöds enligt barnets egna förutsättningar. Utgångspunkten är barnets nyfikenhet och intresse.

Matematiken består av begrepp som utgör grunden för matematisk kunskap och matematiskt tänkande. Inläringen av begrepp kopplas till observationer och erfarenheter. Den är så helhetsbetonad, konkret, åskådlig och glädjegivande som möjligt. Utvecklingen av det matematiska tänkandet främjas av att den kläs i språklig form och som man kan grunna över och diskutera tillsammans.

I matematiken kan kommunikation ske med hjälp av konkreta modeller och symboler. Matematiken är i sig ett universellt språk som möjliggör kommunikation utan ett gemensamt talat språk. Matematikens globala natur kan även utnyttjas i den mångkulturella verkligheten i Helsingfors förskolegrupper.

Mål

Barnet erfar hur matematiken genomtränger vardagen, hur användbar, tillämpningsbar och nyttig matematiken är. Barnet upptäcker att många av de vanligaste och mest bekanta sakerna i dess liv innehåller matematisk information, så som ålder, adress och fortskaffningsmedlens beteckningar.

Barnet får positiva upplevelser av sig själv som en som hittar, använder och lär sig matematisk kunskap. Barnet får en positiv och fördomsfri bild av matematikinläringen, vilket stöder barnets fortsatta matematikinläring. Barnet uppmuntras till kreativ problemlösning.

Barnet lär känna matematiken på ett så mångsidigt sätt som möjligt, genom att använda hela sin kropp och alla sinnen: genom lek, rörelse, aktivitet och experiment.

Barnets matematiska tänkande utvecklas. Barnet får erfarenhet om matematikens begreppslighet och får själv möjlighet att på ett mångsidigt sätt lära sig de framlyfta begreppen.

Centrala innehåll

Tillsammans med barnen uppmärksammar man och begrundar det matematiska innehållet i vardagen och omgivningen, till exempel dagsprogrammet och ändringar i det, regler för spel och lekar, gruppens sammansättning, antalet bestick och skopar. Matematik inlärs genom fysisk aktivitet, lek, sång, ramsor, sagor och pyssel, varvid aktiviteten kan fungera både som innehåll och som inlärningsmetod.

Olika fenomen, ämnen, organismer, föremål, bilder, kroppar och figurer klassificeras, jämförs, organiseras och mäts enligt olika kriterier.

Utvecklingen av begreppet tal stöds med betoning på antalets konkreta, bildliga och språkliga dimension, men också siffror som symboler för antal lyfts fram. Dessutom skapas grunden för en förståelse av tiobassystemet.

3. Etik och livsåskådning

I förskoleundervisningen ingår etisk fostran och kulturell åskådningsfostran i temahelheten etik och åskådning gemensamt för alla samt religionsfostran eller livsåskådningsfostran som en valfri del. Barnet deltar enligt vårdnadshavarens val i religionsfostran, livsåskådningsfostran eller övrig ersättande verksamhet. Den övriga verksamheten ska till sina mål motsvara temahelheterna etik och livsåskådning.

Religionsfostran i enlighet med olika trossamfunds bekännelser eller livsåskådningsfostran erbjuds i förskoleundervisningen differentierat enligt vårdnadshavarens val. Undervisningen utgår från diskussioner med vårdnadshavarna om förskoleundervisningens etiska och åskådningsmässiga mål och innehåll. Diskussionen förs senast i samband med att av inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp.

Bild 3. Etik och livsåskådning, principen för arrangemangen

I det mångkulturella Helsingfors ligger huvudvikten på etisk och kulturell åskådningsfostran. Den undervisning och fostran som ges inom förskoleundervisningen ska i regel vara gemensam för alla barn. Religionsfostran enligt olika trossamfunds bekännelser eller livsåskådningsfostran ges differentierat särskilt under temadagar eller i anslutning till viktiga högtider inom ifrågavarande religion. Det regionala samarbetet är viktigt då religionsfostran eller livsåskådningsfostran genomförs, särskilt då religionsfostran för minoritetsgrupper anordnas. Likaså är samarbete med representanter för ifrågavarande religionssamfund att rekommendera i religionsfostran. Också barnens vårdnadshavare är naturliga samarbetspartner vid religionsfostran eller livsåskådningsfostran.

På ett område kan det finnas få barn som deltar i religionsfostran för ett visst religionssamfund eller i livsåskådningsfostran. I så fall är det inte alltid meningsfullt att anordna undervisning och man kan således låta bli att anordna religionsfostran enligt det trossamfundets bekännelse eller livsåskådningsfostran. Grunden för planeringen av verksamheten är ändå en genomförd åskådningsmässig jämställdhet.

Etisk fostran

Den etiska fostran är en viktig del av barnets emotionella och sociala tillväxt. Den etiska fostran utgår från barnets egen aktivitet och acceptering av sig själv. Småningom lär sig barnet förstå vilken betydelse dess egna handlingar har för andra människor och miljön samt att ta

ansvar för dem. Självförtroende och självrespekt skapar en grund för uppskattning av och respekt för andra. Viljan och förmågan att sätta sig in i en annans situation är viktig för att tolerans ska byggas upp. Den vuxnas öppna och respekterande förhållningssätt till religiösa och andra åskådningar hjälper barnet att förstå och acceptera olikhet. Etisk och moralisk uppväxt bygger på upplevelser som barnet får i vardagen.

Mål

Målet är att stödja uppväxten av barnets personlighet, positiva jagbild och känsla av trygghet. Barnet uppmuntras att lita på sig själv och utvärdera sina egna handlingar.

Barnet får hjälp att förstå och respektera sina egna och andras känslor och rättigheter. Målet är att barnet småningom internaliserar och följer etiska principer.

Barnet övar sig att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Det lär sig skilja mellan rätt och fel, gott och ont samt betydelsen av att be om och ge förlåtelse. Barnet börjar uppfatta orsaker till och följer av olika händelser.

Barnets positiva förhållande till naturen och den övriga miljön stöds. Barnet får erfarenheter av att genom egen aktivitet kunna påverka omgivningen.

Centrala innehåll

Etiska frågor lyfts fram ur vardagens olika situationer och diskuteras tillsammans med barnen.

Att agera i enlighet med etiska principer övas också genom lekar och spel.

Positiva upplevelser av vistelse i naturen och av den bebyggda närmiljöns betydelse leder barnet till att uppskatta sin omgivning.

Kulturell åskådningsfostran

Den kulturella åskådningsfostran utgår från ett jämställt, accepterande och respekterande förhållningssätt till olika övertygelser och seder.

Att lära känna den finlandssvenska och finska kulturen och åskådningsstraditionen är viktigt för alla barn för att barnet ska kunna förstå aktiviteter och seder i sin närmiljö. Dessutom lär sig barnen i förskoleundervisningen om seder och bruk i övriga åskådningar som är representerade i barngruppen.

För att så småningom kunna bilda en egen uppfattning om olika saker behöver barnet stoff, upplevelser och erfarenheter för sitt tänkande.

Mål

Målet är att stöda utvecklingen av barnets åskådningsmässiga tänkande och världsbild.

Barnet lär känna seder och bruk i den egna åskådningen och i övriga religioner och åskådningar som är representerade i barngruppen. Barnet lär sig värdesätta olika åskådningar och kulturarvet i den egna hembygden.

Innehåll

Barnet har tillfälle att diskutera och begrunda livsåskådningsmässiga frågor tillsammans med vuxna och andra barn.

Målet är att diskutera olika seder, traditioner, fester och kulturer i barngruppens familjer. Till den åskådningsmässiga allmänbildningen hör att barnet utöver den finlandssvenska och finska kulturtraditionen lär känna övriga religiösa traditioner som är representerade i barngruppen (t.ex. musik, bildkonst, litteratur).

Tillsammans med barnen studerar man byggnader och platser i närmiljön som har en religiös betydelse, exempelvis kyrkor och tempel.

Religionsfostran

Religionen spelar en central roll i uppbyggnaden av människans kulturella identitet. Kännedom om det egna kulturarvet skapar en grund för ett positivt förhållningssätt till andra människor.

Mål

Barnet blir hört och får diskutera religiösa frågor. Barnet får bekanta sig med det viktigaste innehållet i den egna religionen och de religiösa högtiderna samt deras betydelse. Barnet lärs också att respektera andras övertygelse.

Innehåll

I förskoleundervisningen bekantar man sig med det viktigaste innehållet i den egna religionen i form av temahelheter. I samband med att barnet bekantar sig med och deltar i den egna religionens högtider diskuterar man hur och varför dessa firas.

I sin omgivning möter barnet religionsrelaterade händelser som kan väcka barnets nyfikenhet. Dessa frågor diskuteras med barnet.

I planeringen och genomförandet av verksamheten bereds också tillfällena till inre samling, upplevelse av stillhet och ro samt egen inre begrundan.

Livsåskådningsfostran

Livsåskådningsfostran fördjupar och vidgar den etiska fostran som är gemensam för alla barn.

Mål

Målet för livsåskådningsfostran är att utveckla barnets färdigheter att möta åskådningsmässiga frågor som berör bl.a. människorelationer och kulturidentitet. Barnet vägleds också att respektera olika livsåskådningar.

Innehåll

Ämnen som behandlas med barnet är tolerans och måttlighet, rättvisa och hederlighet samt mod. Utgångspunkten är att människor är likadana samt förmågan att hantera och bemöta olikhet.

Frågor med anknytning till att växa som människa diskuteras med barnet.

4. Miljö- och naturkunskap

Det stoff som ska undersökas, upplevas och läras finns runt omkring barnet, till och med i barnet själv. Barnet har redan färdiga tankemodeller, generaliseringar, föreställningar och erfarenheter av saker som ska behandlas i samband med inläringen. Barnet uppmuntras att utveckla nya teorier utgående från ny information och nya erfarenheter. Det är viktigt att läraren lyhört bemöter barnets iakttagelser och funderingar samt ställer rätt sorts ledande frågor.

Miljö och natur kan upplevas av varje barn, men i synnerhet i staden kan barnets möjligheter till egna äventyr vara begränsade av trafik eller skrämmande sociala faktorer. Barnen ges möjligheter till utflykter, att undersöka miljö och natur, göra mångsidiga iakttagelser och njuta av naturen. Barnen kan agera till nytta för natur och miljö och sålunda uppleva sig själva som aktiva och potentiella aktörer i sin miljö. Man växer till ansvar för miljön genom goda och positiva erfarenheter. Det är viktigt att barnet upplever naturen som personligt betydelsefull och förstår värdet av sin egen insats. Detta lägger grunden till förståelse för principerna för en hållbar utveckling.

Mål

I olika situationer och genom olika sinnen övar sig barnet att gestalta sin miljö, livet och fenomen där samt sin egen relation till dessa.

Barnet får upplevelser och erfarenheter av naturen och sin närmiljö. Barnet får också möjligheter till och handledning i att göra iakttagelser, lösa problem, undersöka och begrunda.

Barnet vägleds till att måna om miljön och att handla ansvarsfullt där.

Innehåll

Stadsmiljön erbjuder gott om synvinklar för undersökning av den byggda miljön. I Helsingfors kan man förutom den byggda miljön dessutom studera olika former av naturmiljöer, som skogar, parker och havsmiljö.

Innehåll för iakttagelser, inläring, undersökning och aktiviteter väljs från vardagsfenomen och närmiljön. Naturliga delområden för undersökning är människan och hennes förhållande till miljö, organismer och livsmiljöer, jorden och rymden, ämnen och material samt energifrågor, som temperatur, ljud och rörelse.

I samband med undersökningen av vardagsfenomen och miljön bekantar man sig med olika naturvetenskapliga forskningsmetoder som klassificering, jämförelse, strukturering och mätning.

I verksamheten genomförs principen för hållbar utveckling, till exempel avfallssortering och återvinning.

5. Hälsa

Hälsofostran har som mål att vägleda och främja barnens fysiska, psykiska och sociala växande och utveckling. Barnet stöds till att bli medvetet om sitt välbefinnande och om att man genom sina egna handlingar kan påverka sitt välbefinnande.

Gruppen och dess atmosfär har en central betydelse för barnets sociala tillväxt och psykiska välbefinnande. Principer för agerande i grupp och vägledning till goda seder är en del av hälsofostran.

I förskoleundervisningen genomförs hälsofostran naturligt i vardagliga situationer. Hälsofostran kan också genomföras i form av separata temahelheter och projekt. Dygnsrytmen hos ett barn i förskoleåldern innehåller sådant som är viktigt med tanke på hälsofostran, som t.ex. en lämplig balans mellan vila och aktivitet, mat, hygien och klädvård samt aktivitet både utomhus och inomhus. Man lär barnet betydelsen av hälsa, trygghet och välbefinnande och diskuterar det tillsammans. Barnet vägleds mot hälsosamma levnadsvanor och mångsidiga matvanor där grunden läggs i barndomen. Förutom bordsskick omfattar måltidskulturen även förståelse för vacker och funktionell dukning samt ingredienserna, utseendet, doften och smaken hos bra mat.

Att främja hälsan och välbefinnandet verkar övergripande på barnets tillväxt och utveckling och har ett viktigt samband med barnets inläring. Den vuxna ansvarar för att förskoleverksamheten är trygg och säker och främjar barnets välbefinnande.

6. Fysisk och motorisk utveckling

Under motionering får barnet upplevelser och erfarenheter av att lyckas. Vid motionen betonas samarbete och glädje. I förskoleundervisningen ska barnen dagligen kunna ägna sig åt varierande motion. Barnen ska garanteras jämlika möjligheter att delta. Miljön ska vara motionsmässigt utmanande och erbjuda möjligheter till motion.

Motion stödjer barnets balanserade tillväxt, utveckling och hälsa. Genom mångsidig motion främjas också barnets inlärningsfärdigheter. Motion bidrar till utvecklingen av tänkandet och förståelsen och gör det lättare att bl.a. konkretisera abstrakta begrepp. Den ger barnet möjlighet att lära sig uttrycka och behärska sina känslor, träna samarbetsfärdigheter och ge utlopp för överskottsenergi. Ju mindre barnet är, desto viktigare är den taktil-kinestetiska inlärningsstilen.

Mål

Barnet upplever glädjen i motionen och får erfarenheter av olika former av motion.

Barnet övar sig att gestalta sin egen kropp.

Barnet övar grundläggande rörelser och lär sig att smidigt överföra inlärd motoriska färdigheter till nya situationer. Med hjälp av motion har barnet en möjlighet att förbättra sin kondition enligt sina egna förutsättningar och behov.

Vid sidan av den motoriska utvecklingen stöds barnets kunskapsmässiga, sociala och emotionella utveckling.

Barnet lär känna naturen och miljön i Helsingfors stad och särskilt i sitt eget bostadsområde samt de motionsmöjligheter som erbjuds.

Innehåll

Vid gestaltningen av den egna kroppen är det viktigt att identifiera kroppens olika delar och utvecklingen av samverkan mellan dem. Viktig är också utvecklingen av kroppens och kroppsdelarnas rörelsemöjligheter.

Då de motoriska färdigheterna utvecklas läggs tonvikten på träning av de grundläggande rörelserna. De grundläggande rörelserna och rörelsefaktorerna integreras i de övriga innehållsområdena som språklig medvetenhet, matematik, miljöfostran, musik och motoriska färdigheter.

De grundläggande rörelserna utvecklas i relation till rum, tidsanvändning, kraft, riktning och nivå. Via övningar i anslutning till de grundläggande rörelserna förbättras prestationen (rörelserytta, kraftanvändning). Med hjälp av rörelsefaktorerna kan fostraren planera motionen så att den blir mer varierande och utmanande för barnet.

Man rör sig med barnen i olikartade inlärningsmiljöer: i snön, i vattnet, på sanden, i skogen, på gräset och inomhus. De växlande årstidernas möjligheter utnyttjas i motionen.

Förskoleundervisningen erbjuder mångsidig handled motion där man varierar mellan olika motionsformer så som äventyr, motion i naturen, dans och uttryck, vattenmotion, bollspel och motion i gymnasal.

7. Konst och kultur

Konst har en stor betydelse i utvecklingen av barnets personlighet som helhet. Målet med konstfostran är att ge barnet medel att förstå sin egen kultur och kulturens mångfald, njuta av konst, uttrycka sig själv samt ta emot erfarenheter och upplevelser och diskutera dem. Barnet handleds till att uppskatta och värna om de estetiska och kulturella värdena i naturen, den byggda miljön och i föremålen i omgivningen.

För ett barn är det konstnärliga uttrycket en övergripande handling där upplevelse, iakttagelse, tänkande och skapande är samtidiga krafter som reglerar varandra. Med hjälp av lek och konstnärlig aktivitet söker barnet information om sig själv och fenomen i den omgivande världen. En väsentlig del i barnets konstupplevelser är glädje, lek och användning av fantasi.

Centralt i verksamheten är lekfullhet, upplevelserikedom och ett forskande betraktelsesätt samt egen iakttagelse. Långvariga teman och konstprojekt hjälper barnet att småningom bli mer medvetet om sin egen inlärning och om att färdigheterna utvecklas. Upplevelserna av att lyckas och att finna sina egna styrkor stärker utvecklingen av barnets självkänsla. Den vuxnas uppgift är att uppmuntra barnet till långsiktigt arbete, ett originellt uttryck och uppskattning av sitt eget och andras arbete. Barnet handleds också i att handskas rätt med redskap och att sköta dem. Att betrakta arbeten och diskutera dem reflekterande är en viktig del av konstfostran.

I det följande ges en närmare presentation av målen och de centrala innehållen för bildkonst, musik och motoriska färdigheter. Målen och innehållen för fysisk fostran beskrivs i punkt 6 och för skapande fostran i punkt 1.

Bildkonst

Mål

Barnets visuella iakttagelseförmåga utvecklas: det lär sig göra noggranna iakttagelser av den omgivande världens fenomen, naturen, den byggda miljön och föremålen. Barnets tanke- och problemlösningsfärdigheter och fantasi utvecklas.

Barnet övar sig att uttrycka sig själv genom bildkonst med olika medel och material.

Barnet lär sig arbeta långsiktigt och att värdesätta sitt eget och andras arbete.

Barnets färdighet att förstå visuell kultur och förmåga att njuta av bildkonst utvecklas. Barnet lär sig uppskatta och värna om de estetiska och kulturella värdena i sin omgivning.

Innehåll

Man övar mångsidig och noggrann iakttagelse av närmiljön med barnet. Man studerar konstbilder och -verk samt barnens egna arbeten med barnet och diskuterar de känslor och tankar de väcker. I lämpliga sammanhang namnges visuella fenomen och barnen bekantas med t.ex. följande begrepp: färg, ljus, rum, rörelse, form, material.

Barnet ger uttryck för iakttagelser, fantasier, erfarenheter, tankar och känslor med hjälp av bildkonsten. Samtidigt lär barnet känna olika redskap, material och tekniker och övar sig att ta hand om redskapen. Förutom handledd verksamhet erbjuds barnet också möjligheter till spontana bildkonstnärliga aktiviteter.

Barnet får bekanta sig med konstverk och byggnadskonst i närmiljön och i mån av möjlighet besöka några av Helsingfors konstmuseer och utställningar. Det upplevda och sedda bearbetas på olika sätt. Dessutom lär barnet i mån av möjlighet känna lämpliga bildbehandlingsprogram samt fotograferingens och videofilmningens grunder.

Musik

Mål

Barnet upplever att det lyckas och känner glädje, får upplevelser och erfarenheter av musiken. Detta skapar en grund för en positiv jagbild som skapare och användare av musik. I förskoleundervisningen betonas vikten av att själv skapa musik tillsammans med andra. Barnets färdigheter att uttrycka sig musikaliskt utvecklas. Barnet lär känna musikens grundbegrepp och övar sig i att använda dem till att skapa musik.

Barnets musikaliska minne och fantasi utvecklas. Barnet lär sig lyssna till musik av olika slag och diskutera den. Barnet bekantar sig med den musikaliska traditionen i det egna landet och i gruppens andra barns hemländer.

Innehåll

Barnet blir rikt bevandrat i musiken genom upplevelser och erfarenheter. Barnet spelar och sjunger tillsammans med andra och allena, till ackompanjemang och utan. Barnet övar sig att använda rytminstrument och kroppen på olika sätt. Förutom sånger ackompanjeras också rim, dikter och berättelser. Man bekantar sig med musikens grundbegrepp (rytm, tempo, struktur, dynamik) genom att uppleva, göra och leka.

Barnet tränar aktivt lyssnande, bl.a. förmågan att särskilja och känna igen ljud samt att lyssna till musik i sitt inre. Dessutom stiftar man bekantskap med olika ljudmiljöer. Viktigt är också lära sig lyssna till naturens ljud och tystnad.

Barnet övar sig i att ge uttryck för känslor, upplevelser och erfarenheter med hjälp av musik och rörelse till musik. Man improviserar sånger, rytmer, melodier och danser. Barnet får lyssna till och bekanta sig med olika slags musik och olika länders musik. Det hörda och upplevda diskuteras och i mån av möjlighet går man och lyssnar till levande musik.

Motoriska färdigheter

Mål

Barnets motoriska färdigheter, rymbegrepp och uttrycksförmåga utvecklas. Barnet övar sig att planera och utföra egna arbeten och känner tillfredsställelse då ett arbete blir färdigt.

Barnet gläds över resultatet av sitt eget arbete och lär sig värdesätta det som görs för hand och handarbetstraditionen. Barnet övar sig också att i sina egna göromål beakta principen för hållbar utveckling.

Innehåll

Olika material används i undervisningen och barnet övar sig att bearbeta dem. Barnet får bekanta sig med olika arbetssätt och olika redskap och lär sig trygga arbetssätt.

I mån av möjlighet besöks stadens hantverks- och konstverkstäder för att studera den lokala handarbetstraditionen.

8. Förskoleundervisning som baserar sig på alternativ pedagogik

Förskoleundervisning som baserar sig på alternativ pedagogik är bland annat Steiner- eller Montessoripedagogik. Inom förskoleundervisning som baserar sig på alternativ pedagogik följs den kommunala planen för förskoleundervisningen med beaktande av de egna målen för alternativpedagogiken. Det är särskilt viktigt i förskoleundervisning som baserar sig på alternativ pedagogik att vårdnadshavarna får tillräcklig information om principerna och målen för verksamheten.

III SAMARBETE OCH ELEVVÅRD

1. Samarbete med hemmet

Mål

Utgångspunkten för anordnandet av förskoleundervisningen är samarbete med hemmen och vårdnadshavarna med målet att garantera varje barn undervisning, handledning och stöd enligt barnets utvecklingsnivå och behov. Lyckad kommunikation med hemmet ökar lärarens kännedom om barnet och utgör hjälp i planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen. Samarbete med hemmet stödjer både familjen och läraren i den fostran de ger, men det huvudsakliga ansvaret för barnets fostran vilar ändå alltid på vårdnadshavarna.

Samarbetet ska basera sig på jämbördig växelverkan och öppenhet. Vid gemensamma diskussioner kommer man överens om mål för fostran, verksamhetsprinciper och målen för barnets individuella förskoleundervisning samt utvärderar hur målen har nåtts. Vårdnadshavarna ska få tillräcklig information om barnets förskoleundervisning och ha verkliga möjligheter till delaktighet och påverkan.

I samarbetet med familjer med invandrabakgrund beaktas särskilt familjernas språkliga och kulturella bakgrund. Den personal som arbetar inom förskoleundervisningen ska hjälpa familjen att lära känna mål, metoder och innehåll i förskoleundervisningen och, vid behov, finländska metoder och mål för fostran. Målet är att stärka omsorgen och förmågan att fungera för barnets bästa i det finländska samhället. För att vårdnadshavarna ska kunna göra val för sina barn måste de ha tillräcklig information om just det. Den personal som arbetar inom förskoleundervisningen bidrar för sin del till familjernas integration i samhället.

Förskoleundervisningen utgår från respekt för hemmets religiösa och ideologiska övertygelse. Förskoleundervisningens innehåll och hur de uttrycks i förskoleundervisningens verksamhet diskuteras med vårdnadshavarna. Familjens uppfattning om undervisningen i t.ex. bildkonst eller musik kan avvika från den allmänna läroplanens. Inom centrala teman för hälsofostran och idrott beaktas olika kulturers matvanor, regler för uppförande och seder, samt regler för hygien och klädsel. I samarbete med vårdnadshavarna överväger man flexibla lösningar.

Förfaringssätt

Den individuella inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp under hösten i samråd med barnet, vårdnadshavarna och den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen. I inlärningsplanen skriver man in barnets inlärningsmål och uppgifter om barnet som är väsentliga för anordnandet av förskoleundervisningen.

Vårdnadshavarna informeras om läroplanen för förskoleundervisningen, verksamhetsprinciper, anordnande av förskoleundervisningen, barnets stödbehov och möjligheter att få stöd, elevvården i förskoleundervisningen och vårdnadshavarnas möjlighet att delta i samarbetet mellan hemmet och förskoleundervisningen samt om hur man främjar förskoleundervisningsgemenskapens välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Vårdnadshavarna ges information om frågor med anknytning till hantering av information som rör barnet, samlande och utlämnande av information samt sekretess.

I samarbetet med hemmet beaktas familjernas olikheter, individuella behov och familjens språkliga och kulturella bakgrund. Samarbetet arrangeras så att barnets uppväxt, inläring och välbefinnande kan stödjas med hjälp av elevvården och ett mångprofessionellt samarbetsnätverk. En förutsättning för ett lyckat samarbete är att båda parter blir förstådda. Samtalen kan kräva att en tolk används. Barnet kan inte agera som tolk.

I slutet av förskoleundervisningen ges vårdnadshavarna information om och möjlighet att diskutera frågor inför skolstarten och eventuella särskilda behov med elevvårdens olika experter.

2. Samarbete med den grundläggande utbildningen

Ett öppet och bra samarbete mellan förskole- och nybörjarundervisning skapar en grund för flexibelt, livslångt lärande. I samarbetet beaktar man styrkorna i småbarnsfostran och försko-

leundervisningen. Genom att kombinera kompetensen inom småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen skapas en ny verksamhetskultur och nya funktionella lösningar.

Småbarnsfostran och förskoleundervisningen som ingår i den samt den grundläggande utbildningen bildar ett kontinuum med tanke på barnets uppväxt och inläring. Samarbete behövs både då läroplanen utarbetas och på verksamhetsnivån. Byggandet av ett fungerande samarbete skapar grunden för detta kontinuum.

Att genomföra samarbetet förutsätter en regional samarbetsplan mellan daghemmet och skolan. Planen utvärderas och utvecklas regelbundet.

3. Elevvården i förskoleundervisningen

Mål

Elevvården innebär omsorg om barnets fysiska, psykiska och sociala välmående och angår alla som arbetar inom fostringsgemenskapen. Genom elevvård främjar man barnens sunda, stabila uppväxt och utveckling och skapar förutsättningar för god uppväxt och inläring. Målet är att barnet upplever verksamhetsmiljön som trygg och trivsam, känner samhörighet med gruppen, får omsorg och vägledning samt uppmuntran i vardagen och hjälp i problemsituationer.

Elevvårdsarbetet baserar sig på konfidentiellt och ansvarsfullt samarbete mellan hemmen, personalen och andra som sköter barnet. Målet är att främja både gruppens och det enskilda barnets välbefinnande. Ett lyckat elevvårdsarbete förutsätter gemensamt utarbetade verksamhetsmodeller för förebyggande arbete och hantering av problemsituationer.

Med elevvården strävar man efter att förebygga, identifiera, lindra och undanröja hinder för uppväxt och lärande, inläringssvårigheter och andra problem så tidigt som möjligt. Förebyggande barnskydd i enlighet med barnskyddslagen och främjandet av hälsa, hälsorådgivning och -undersökningar som genomförs inom hälsovården stärker förebyggandet av problemen och det tidiga stödet. Elevvården är både kollektiv och individuell. Elevvårdsarbetet styrs av förtrolighet, respekt för barnet och vårdnadshavaren samt stödande av delaktigheten.

Förfaringssätt

Ansvar för det individuella elevvårdsarbetet i förskoleundervisningen innehas av den lärare som ansvarar för förskoleundervisningen. I det mångprofessionella elevvårdsarbetet deltar vid behov förutom läraren, enhetens chef, specialbarntädgårdslärare, läraren i svenska som andra språk, hälsovårdare från rådgivningsbyrån eller övrig sakkunnig.

Elevvården förverkligas i samarbete mellan social-, undervisnings- och hälsovårdsväsendet samt övriga samarbetsparter. Inom förskoleundervisningen är samarbetet med rådgivningsbyrån och barnskyddet samt mellan daghemmet och skolan av stor betydelse. Inom elevvårdssamarbetet kommer man överens om förfaringssätt för att förverkliga det särskilda stödet som ingår i förebyggande barnskyddsarbetet och hälsovården. I samarbetet och i förfaringsanvisningar beaktas eventuella faror för barnets uppväxt och utveckling på grund av riskfaktorer i uppväxtmiljön samt anmälningskyldighet för bedömning av barnskyddsbehovet enligt barnskyddslagen.

Verksamheten på rådgivningsbyrån för barnavård är en del av elevvårdens tjänster i förskoleundervisningen. Inom verksamheten på rådgivningsbyrån bedöms barnets tillväxt och ut-

veckling före skolåldern. I samarbete mellan rådgivningsbyrån, vårdnadshavarna och dagvården görs en helhetsmässig bedömning av barnets välbefinnande i fyraårsåldern. Ett barn i förskoleåldern genomgår en kontroll hos hälsovårdaren i sexårsåldern och vid behov ytterligare en gång före skolstarten. I samband med detta bedöms vid behov barnets behov av särskilt stöd inför skolstarten. Barnets egen hälsovårdare fungerar som elevvårdens samarbetspartner på rådgivningsbyrån.

Dagvårdens och förskoleundervisningens centrala samarbetspartner i främjandet och tryggheten av barnens och familjernas välbefinnande är aktörer inom tjänster för tidigt stöd för barnfamiljer och barnskydd. Samarbetet mellan familjen, det tidiga stödet eller barnskyddet och förskoleundervisningen påbörjas vid behov redan innan barnet börjar i dagvård eller förskoleundervisning.

Vårdnadshavarna ges information om elevvården inom förskoleundervisningen och om metoder som berör dess verksamhet. Då ett ärende som gäller ett enskilt barn behandlas, får endast de som deltar i anordnandet av förskoleundervisningen och elevvården och till vars uppgifter behandlingen av barnets ärenden omedelbart hör delta i behandlingen.

I Helsingfors sker utveckling och koordinering av elevvården i mångprofessionella expertgrupper. Målet är att främja en sund, trygg och säker inlärningsmiljö och finna lösningar för att hjälpa de barn som behöver stöd.

Elevvårdsarbete i förskoleundervisningen

M.M. 2011

Bild 4. Elevvården i förskoleundervisningen

4. Främjandet av tryggheten

Den som deltar i förskoleundervisningen har rätt till en säker miljö. Det omfattar både fysisk, psykisk och social trygghet och säkerhet. Utgångspunkten för att ordna undervisningen är att garantera barnens och förskolepersonalens trygghet och säkerhet. Att främja tryggheten och säkerheten i inlärningsmiljön är en del av gemenskapens verksamhetskultur och ska beaktas i all verksamhet.

Målet för elevvården är att stöda upprätthållandet av funktionsförmågan även i situationer då den fysiska och psykiska tryggheten och säkerheten hotas. Vid olika problem-, olycks- och

krissituationer samt i den efterbehandling som de kräver sörjer man för det psykosociala stöd som behövs för barnet och för hela gemenskapen.

Att skydda barnen mot allt slags våld, mobbning och trakasserier hör till den fysiska och psykiska tryggheten i förskoleundervisningen. Vid upptäckta mobbningsfall ska det ingripas direkt och fallen utredas i samarbete mellan förskolepersonalen, vårdnadshavarna och barnen.

Den fysiska säkerheten främjas genom att man sörjer för säkerhetsfaktorerna i anslutning till lokalerna, redskapen, anordnandet av undervisningen, undervisningssituationerna samt till den förskoleundervisning som genomförs utanför daghemmet.

Främjandet av tryggheten och säkerheten i förskoleundervisningen omfattar även säkerhetsfaktorer rörande transporter, förebyggande av olycksfall och datasekretess. I samarbetet inom elevvården avtalas om de förfaringssätt som ska tillämpas i anslutning till förebyggandet av olyckor, första hjälpen, hänvisande till vård och uppföljning av olycksfall. Barnet och vårdnadshavaren ska få information om förfaringssätten. I anvisningar i anslutning till förebyggandet av olycksfall ska nationella riktlinjer om bekämpningen av olycksfall och det samarbete som verksamheten förutsätter beaktas.

Anvisningar kring tryggheten och säkerheten i förskoleundervisningen ingår i verksamhetsställets räddningsplan och åtgärdsanvisningar. Då man främjar tryggheten och säkerheten och förebygger uppkomsten av situationer som kan äventyra den, ska lagstiftningen som styr tryggheten och säkerheten och de säkerhetsanvisningar som utarbetats följas.

5. Sekretess och utlämnande av uppgifter

Principer

Inom elevvårdsarbetet behandlas många uppgifter som gäller barnet och hans eller hennes familj och som enligt lagstiftningen är sekretessbelagda. Med sekretess avses både att en handling ska hållas hemlig och att en uppgift inte får röjas muntligen, det vill säga tystnadsplikt. Uppgifter som är sekretessbelagda är bl.a. uppgifter som gäller barnens och deras familjemedlemmars personliga förhållanden samt uppgifter om den ekonomiska situationen, hälsotillståndet och handikapp.

Sekretessbelagda är också uppgifter om att barnet fått intensifierat eller särskilt stöd, handlingar som rör elevvård och uppgifter som ingår i dem.

Skyldiga att iaktta sekretess är den daghemsföreståndare eller rektor som ansvarar för förskoleundervisning, dagvårdspersonal, lärare, representanter för hälsovården, skolkuratorer, skolpsykologer och även personer som svarar för anordnandet av förskoleundervisningen.

Förfaringssätt

De som deltar i elevvårdsarbetet har utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och till varandra samt till elevens lärare ge ut information som är nödvändig för att anordna undervisningen för barnet. För att säkerställa ett gott samarbete och förtroende ska vårdnadshavarna informeras om principerna och bestämmelserna för att ge ut information i samband med att inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp. Därutöver informeras vårdnadshavarna varje gång informationen lämnas ut.

Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren kan sekretessbelagda uppgifter även begäras från andra håll då det är nödvändigt för att ordna undervisningen. För att kunna ordna undervisningen för ett barn, har en anordnare av förskoleundervisning utan hinder av sek-

retessbestämmelserna rätt att få nödvändiga uppgifter av social- och hälsovårdsmyndigheten, andra tjänsteproducenter inom socialservice och hälsovård samt av yrkesutbildade personer inom hälsovården.

Om ett barn övergår till förskoleundervisning som en annan utbildningsanordnare ordnar, ska den tidigare anordnaren utan hinder av bestämmelserna om sekretess till den nya anordnaren av förskoleundervisning lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen. Den nya anordnaren av förskoleundervisning har också rätt att på begäran få motsvarande uppgifter.

IV STÖD FÖR UPPVÄXT OCH INLÄRNING OCH STÖDFORMERNA I FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Utgångspunkten för att ordna förskoleundervisningen och stödet är både förskolegruppens och varje enskilt barns styrkor och inlärnings- och utvecklingsbehov. Då förskoleundervisningen och stödet planeras ska det beaktas att barnets stödbehov kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från litet till större eller från behov av en stödform till behov av flera.

Stödbehov som framkommer i förskoleundervisningen besvaras bl.a. genom differentiering av undervisningen, kompanjonundervisning och flexibel gruppindelning.

Inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning görs upp i samråd med vårdnadshavarna för varje barn i förskoleundervisningen och utvärderas tillsammans på våren i slutet av förskoleåret. Barnets personliga egenskaper ska inte beskrivas i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

Till vårdnadshavarna skapas en förtrolig, varm relation med respekt för barnet i fostringsgemenskaplig anda. Efter att stödbehovet bedömts, gör man tillsammans med vårdnadshavarna upp barnets förskoleundervisningsplan, de pedagogiska metoderna samt, vid behov, vilken anpassning av omgivningen och verksamheten som behövs för att barnets behov ska tillgodoses.

Under höstterminen har man elevvårdssamtal för varje barn, där åtminstone den barntädgårdslärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning, verksamhetsställets chef och ambulering specialbarntädgårdslärare deltar. Vid behov deltar en utomstående expert som undersökt barnet. Under samtalen kommer man överens om nödvändiga åtgärder, ansvarsområden och arbetsfördelning som antecknas i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning efter ett samtal med vårdnadshavarna.

Som en del av barnets förskoleundervisningsplan överförs en beskrivning av barnet till skolan på våren under förskoleåret. Beskrivningen innehåller information som är nödvändig för att anordna undervisningen för barnet, så som barnets styrkor som elev, barnet som social aktör, barnet som aktör i vardagen, barnets intressen och språkliga färdigheter. Därutöver noteras områden där barnet gjort särskilda framsteg, vårdnadshavarnas tankar kring och barnets syn på att börja skolan.

1. Allmänt stöd

Varje barn har rätt till högklassig förskoleundervisning och möjlighet att få handledning och stöd till sin uppväxt och inläring under alla förskolans arbetsdagar. I förskoleundervisningen ska man ta hänsyn till varje barn som individ med olika utgångspunkter för att alla barns förutsättningar och behov ska beaktas.

Det är förskoleundervisningens uppgift att stöda barnets förutsättningar till en fullvärdig uppväxt, utveckling och inläring, på ett för barnet naturligt sätt. En mångsidig, trygg och säker inlärningsmiljö skapar förutsättningar för en högkvalitativ förskoleundervisning.

Den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen har ansvar för att hela förskolegruppens och varje enskilt barns olika förutsättningar och behov beaktas i förskoleundervisningen. Samarbetet med vårdnadshavarna, de andra lärarna, personalen inom övrig småbarnsfostran och olika andra sakkunniga skapar förutsättningar för en lyckad förskoleundervisning.

Läraren ska hjälpa barnen att upptäcka sina styrkor och resurser. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att i alla arbetssituationer stärka barnets förutsättningar för inläring, positiva jagbild och arbetsglädje.

Den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen bedömer varje barns behov av stöd och ser till att barnet får det stöd det behöver i alla förskoleundervisningssituationer. Stödet struktureras i samarbete mellan lärarna och vid behov med andra sakkunniga samt i växelverkan med vårdnadshavaren och barnet.

Behov av stöd för uppväxt och inläring bemöts med differentiering av undervisningen, med samarbete mellan lärare och med flexibla grupparrangemang.

Under hösten gör barnträdgårdsläraren i samarbete med vårdnadshavaren och barnet upp en individuell inlärningsplan för barnets förskoleundervisning, med vilken man tryggar att hänsyn tas till barnets som individ.

2. Intensifierat stöd

Intensifierat stöd är mer omfattande och långsiktigt till sin natur än användningen av de olika stödåtgärderna inom det allmänna stödet. Med hjälp av det intensifierade stödet får barnet systematiskt stöd för sin uppväxt och inläring. Samtidigt förebygger stödet att problemen växer, blir mera komplicerade och hopar sig.

Inledandet av intensifierat stöd baserar sig på en pedagogisk bedömning. Barnträdgårdsläraren eller barnträdgårdslärarna som ansvarar för barnets förskoleundervisning ska göra den skriftliga pedagogiska bedömningen.

I förskoleundervisningen innebär intensifierat stöd att stödet med anknytning till småbarnsfostran intensifieras.

Målet är att individualisera förskoleundervisningen bl.a. genom att differentiera, anpassa verksamhetens innehåll, träna basfärdigheter och stärka barnets självkänsla. Övriga metoder för intensifierat stöd är att stöda rehabiliterande element inom småbarnsfostran, så som struktur, att stärka växelverkan och att handleda barnets egen verksamhet.

För att intensifiera stödet kan olika kombinerade stödformer användas, vid behov även strukturella stödformer. Som en stödåtgärd kan chefen för dagvårdsområdet placera en specialbarnträdgårdslärare eller en assistent i förskolegruppen eller minska antalet barn i gruppen.

De överenskomna stödåtgärderna samt utvärderingen och uppföljningen av verksamheten antecknas i samarbete med vårdnadshavarna i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

De nödvändiga uppgifterna som behövs för organiseringen av stödåtgärderna för barnets förskoleundervisning antecknas i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

2.1. Pedagogisk bedömning

Ansvar för att göra den pedagogiska bedömningen ligger hos den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen. Vid behov konsulteras övriga medarbetare i gruppen, chefen för verksamhetsstället och/eller den ambulerande specialbarnträdgårdsläraren. Vid behov anlitas även andra sakkunniga. Samarbetet med barnet och vårdnadshavaren är viktigt både för att behoven ska kunna utredas och för att stödet planeras och genomförs framgångsrikt.

Den barnträdgårdslärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning gör en pedagogisk bedömning där följande ska beskrivas:

- situationen i barnets uppväxt och inläring
- det allmänna stöd som barnet fått och en utvärdering av effekten
- barnets färdigheter, speciella behov med anknytning till växande och utveckling samt en bedömning av de pedagogiska lösningar, lösningar i inlärningsmiljön, lösningar i fråga om elevvårdstjänster eller andra lösningar genom vilka barnet ska stödjas.

Då den pedagogiska bedömningen görs och det intensifierade stödet genomförs ska man utnyttja den plan för småbarnsfostran som redan gjorts upp samt en eventuell rehabiliteringsplan.

Inledandet och ordnandet av det intensifierade stödet ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen i ett mångprofessionellt elevvårdsarbete, där åtminstone den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen, verksamhetsställets chef och den ambulerande specialbarnträdgårdsläraren deltar.

Efter elevvårdsgruppens behandling ska det intensifierade stödet som ska ordnas för barnet antecknas i inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning.

3. Särskilt stöd

Särskilt stöd ordnas för ett barn antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. Det särskilda stödet består av specialundervisning enligt beslutet om särskilt stöd samt övriga stödformer inom förskoleundervisningen.

Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. I beslutet om särskilt stöd bestäms barnets huvudsakliga förskolegrupp, vilka eventuella tolknings- och assistenttjänster och övriga tjänster som behövs samt, vid behov, om undantagsarrangemang i förskoleundervisningen.

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska vårdnadshavaren höras samt en pedagogisk utredning om barnet göras. Den består av en utredning om barnets inlärningsframsteg och en utredning som sammanställts i ett mångprofessionellt elevvårdsarbete om det intensifierade stöd som barnet fått och om barnets situation som helhet.

Bedömningen om barnets behov av särskilt stöd görs utgående från dessa utredningar.

Beslutet om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisning inleds eller under tiden för förskoleundervisning utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd för inlä-

ning, om det efter en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan jämförbar särskild orsak annars inte kan ges.

3.1. Pedagogisk utredning

Då den pedagogiska utredningen görs ska den pedagogiska bedömning som tidigare gjorts av barnet, inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning samt med vårdnadshavarens tillstånd den plan för småbarnsfostran och rehabiliteringsplan som gjorts upp för barnet utnyttjas.

För att göra den pedagogiska utredningen inhämtas en utredning om barnets inlärningsframsteg och en utredning som sammanställts i ett mångprofessionellt elevvårdsarbete om det intensifierade stöd som barnet fått och om barnets situation som helhet. Utgående från dessa utredningar bedöms behovet av särskilt stöd för barnet.

Den helhet som utgörs av dessa två utredningar och av den bedömning som gjorts utifrån dem benämns pedagogisk utredning. Då beslutet om särskilt stöd bereds ska, förutom en pedagogisk utredning, vid behov även andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning inhämtas.

För den pedagogiska utredningen ansvarar åtminstone den lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning, den ambulerande specialbarntädgårdsläraren och dagvårds- eller undervisningschefen. Då utredningen görs konsulterar de instansen som undersöker barnet och har tät kontakt med medarbetarna på utbildningsverket.

Om man bedömer att barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår då till att få intensifierat stöd.

3.2. Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd ska ett överklagningsbart förvaltningsbeslut fattas av den myndighet som nämns i delegeringsreglerna.

I beslutet som rör särskilt stöd bestäms vilken barnets huvudsakliga undervisningsgrupp (förskolegrupp, integrerad specialgrupp eller specialgrupp) är, vilka eventuella tolknings- och assistenttjänster som finns i gruppen samt övriga tjänster som behövs. Dessa tjänster beskrivs närmare i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas som görs för barnet (IP).

Beslutet om det särskilda stödet fattas i regel direkt utgående från ett expertutlåtande eftersom det på grund av den korta tidsperioden oftast inte är möjligt att under en verksamhetsperiod ge intensifierat stöd enligt en pedagogisk bedömning och att bedöma om stödet inte varit tillräckligt.

3.3. Förlängd läroplikt

Inom utbildningsväsendet fattas ett beslut om förlängd läroplikt i regel före barnet blir läropliktigt. Då fattas även beslut om särskilt stöd för barnet.

Vårdnadshavarna ska höras innan ett beslut om särskilt stöd fattas.

Elever som omfattas av förlängd läroplikt har rätt att delta i förskoleundervisningen i två år. Det första året är vanligtvis förskoleundervisning som föregår läroplikten och det andra året barnets läropliktsenliga förskoleundervisning. Förskoleundervisningen som föregår läroplikten ordnas i regel i daghemmet. För en elev inom en förlängd läroplikt ordnas det andra förskoleundervisningsåret som 6-åring i en specialklass i grundskolan.

I undantagsfall kan förskoleundervisningen även anordnas i daghemmet om det är motiverat på grund av barnets utveckling eller undervisningsarrangemang. Ett exempel på sådana undantagsarrangemang är att barnet inleder den grundläggande utbildningen i en grupp för allmän undervisning.

Undantagsarrangemang diskuteras individuellt för varje elev.

3.4. Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas (IP)

Tillsammans med föräldrarna kommer man överens om att verkställa särskilt stöd och integrera det i barnets förskoleundervisning genom att utarbeta en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas (IP). Den undervisning och det övriga stöd som ges barnet i enlighet med beslutet om särskilt stöd ska framgå av planen. IP är ett pedagogiskt dokument som styr det systematiska verkställandet av beslutet om särskilt stöd.

För ett barn inom en förlängd läroplikt som fått ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas (IP) alltid göras inför förskoleundervisningen.

Den individuella planen beskriver målsättningar som rör elevens uppväxt och inläring, förskoleundervisningens innehåll, pedagogiska metoder och vid behov övriga stödåtgärder. Då den görs ska inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning och barnets plan för småbarnsfostran och rehabiliteringsplan utnyttjas.

Planen innehåller de nödvändiga uppgifterna som behövs för organiseringen av barnets förskoleundervisning och stödåtgärderna.

3.5. Ordandet av tolknings- och assistenttjänster

Ett barn som får förskoleundervisning har rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och assistenttjänster som är en förutsättning för att det ska kunna delta i förskoleundervisningen.

Det stöd som assistenten ger kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Den barnträdgårdslärare som ansvarar för förskoleundervisningen och assistenten planerar tillsammans hur stödet för inläring verkställs utgående från barnets och hela gruppens behov. Lärares uppgift är att planera, stöda och handleda inläringen samt utvärdera barnets och hela gruppens inläring och arbete. Assistenten ska stöda barnet att utföra enstaka uppgifter i anslutning till förskoleundervisning och rehabilitering enligt lärarens eller terapeuternas anvisningar.

Omfattningen och typen av tolkning och assistans definieras individuellt tillsammans med övriga stödformer i barnets IP.

Stöd för barnen i förskoleundervisningen

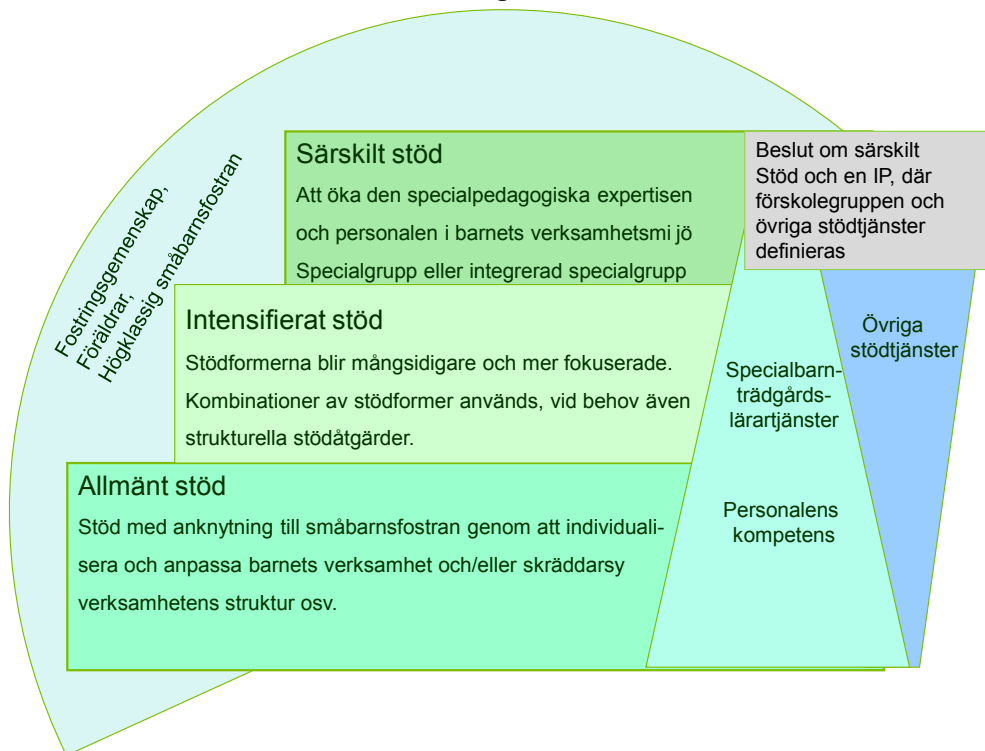

Bild 5. Stöd för barnen i förskoleundervisningen

VI ATT GÖRA UPP LÄROPLANEN OCH UTVÄRDERA DESS GENOMFÖRANDE

De riksomfattande grunderna för förskoleundervisningens läroplan skapar den bas på vilken den kommunala läroplanen för förskoleundervisningen bygger. I enheternas läroplaner synliggörs de verksamhetsprinciper enligt vilka läroplanen genomförs samt eventuella innehållsliga eller funktionella prioriteringar för förskoleundervisningen.

Helsingfors kommunala läroplan för förskoleundervisningen följs i varje daghem och skola i Helsingfors som ger förskoleundervisning. Skolorna och daghemmen har egna läroplaner för de enskilda enheterna. Dessa ska överensstämja med den kommunala läroplanen för förskoleundervisningen. Målet är att skapa ett naturligt, pedagogiskt och didaktiskt kontinuum från småbarnsfostran till den grundläggande utbildningen.

Läroplanen kompletteras med den årligen utarbetade verksamhetsplanen för undervisningsarrangemangen (förordningen om grundläggande utbildning 9 §). I verksamhetsplanen uppställs frågor i anslutning till arrangemang av förskoleundervisningen samt speciella mål som uppställts för verksamheten under verksamhetsperioden.

Arbetet med verksamhetsplanen inleds på våren då man fått information om barn som kommer till förskoleundervisningen följande verksamhetsperiod. Verksamhetsplanen utvärderas vid slutet av verksamhetsperioden. Den utvärderade verksamhetsplanen utgör verksamhetsberättelse för enheten.

Förutom verksamhetsplanen uppgörs för området i fråga en plan för den gemensamma verksamheten med den närmast liggande skolan. I samarbetsplanen beskrivs samarbetsformerna i området och verksamhetsprinciperna mellan skolan och daghemmet. Målet är att för förskole- och nybörjarundervisningen skapa en verksamhetsmodell som beaktar behoven i området och som är smidig och pedagogiskt enhetlig. I samarbetsplanen beskrivs dels det

praktiska samarbetet, dels målen och arbetssätten för det pedagogiska och innehållsliga samarbetet.

Utvärdering, uppföljning och utveckling av läroplanen är en fortgående process i skolorna och daghemmen.

Bild 6. Läroplanens nivåer